

učni čerteži nimajo v sebi nič drugega, kakor razdelitev prirodopisa in prirodoznanstva po posameznih šolskih oddelkih in tečajih.

Ako kratko vse povzamem, pridem do naslednjih točk, ki jih častitim tovarišem priporočujem, da jih sprejmo pri realijem poduku.

1. V spodnjih razredih naj se uk v realijah samo pripravlja po nazornem nauku in po berilih, ki obdelujejo realije, začenši od 3. razreda naj bo ta uk zamostalen na podlagi nazora in rabé berila.

2. Realije naj se v spodnjih razredih ne razpravljajo preobširno, in na kvar vajam v branji.

3. Naša berila, nemška in slovenska, naj se predelajo po učnih čertežih.

4. Za zemljepisje in povestnico naj imajo učenci višjih razredov (začenši od 4. razreda) redno berilo.

5. Tudi za prirodoznanstveni uk bi bila v višjem razredu posebna poučna knjiga potrebna.

6. Podrobni učni čerteži za prirodoznanstvo „Fr. Weyde-jevi“ se priporočajo ljudskim šolam v ta namen, da se prirodoznanstveni uk po njih razdeli.

S v o b o d a.

(Konec.)

Milost dela pri človeku le toliko, kolikor človek sodeluje, in prav to, da se človek lahko odreče sodelovanju, dokazuje, da je svoboden. Kakor nas solnčna luč ne sili k gledanju, a pospešuje možnost vida, njemu napotke odstrani, in mu podeli živost, tako je tudi z milostjo, kar se tiče prostosti. Ker greh zavira, da svoboda ne pride do položaja dopolnjenja, tako ji milost pomaga zoper moč greha, ki ji jemlje svobodo, dasiravno pa človek brez milosti božje ne pride do take svobode, pa vendar milost lahko zaverže, kakor bolnik zdravilo, ki se mu k zdravji ponuja. Tedaj nam je nekako jasno, da je človek po gnadi (milosti) Božji še le popolnoma svoboden, in da je življenje v milosti in iz milosti še le življenje v svobodi, ker človeka podpira duh Božji, ki je v resnici svoboden. Tako uči tudi katoliška cerkev, in obsoja tistega, ki pravi, da človek ne more kaj za to, ako hudobno ravna. Sklep teh naukov je v besedah sv. Pavla, ki pravi: Vse zamoremo v tem, ki nas poterjuje, — v Kristusu. Prava kerščanska svoboda je tedaj, zavedna zmožnost samoodločbe, katero milost poterjuje. — Kakor vsako drugo idejo, tako so tudi idejo o svobodi pobijali mnogoteri. Pervi so bili tvarinarji vseh časov, ki so človeka v eno versto stavili z živalimi vred pod postavo nature, kateri se mora podvreči.

Pa kaj se bomo prepirali z ljudmi, ki se sami stavijo v eno versto z živalimi?! Njim zelo podobni so tisti protivniki svobode, ki so postali neprosti, ker so jih podjarmile hude strasti, a milost stanovitno od sebe odbijajo. Tajé prostost, ker terdijo, da nimajo nikakor moči, da bi gospodovali sami sebi. A ravno to je prekletstvo npravstvenega pada, da duha zatemni, in on več ne pozna, da je tak, nezmožen samega sebe vladati, postal še le po pregrešnem življenji, ki sicer te zmožnosti (svobode) ni pokončalo, pa ob moč dejalo. Drugi pa mislijo, človek je to, kar naredé iz njega temperament, odgoja, unanje okolnosti in tako pridejo s kalvinci do tega, da je človek namenjen za hudo ali za dobro. Poleg tega, da je tu razsoja preplitva, tiči v tem tudi samopašnost, ki noče biti motjena. Žalibog, da so ljudje, ki tako ravnaajo in nočejo rabiti svobode; takisto je pa pri njih tudi z drugimi dušnimi zmožnostmi, sicer bi ne bilo takih ugovorov zoper svobodo. Ako nekateri mislijo, človek se da pregovoriti, tako zamenjajo zmožnost odločevanja in določevanje z razlogi v to, razlogi ne pomorejo nič, ako človek nima zmožnosti, da bi ravnal po razlogih. Tudi tisti se zelo motijo, kateri vse svoji moči pripisujejo, ali ki vse pričakujejo od milosti. Tako ali tako postanejo nesvobodni. Zmožnost za samoodsebnost bi zabredla ali v napačni tir, ali bi pa nehala in se opustošila. Sedaj pa nastane drugo za pedagogiko važno vprašanje: kako se izrejšajo otroci v svobodo? Zmožnost za svobodo se da razviti in popolniti, kakor vsaka druga duševna zmožnost, in odgoja mora tudi v to delati. Kaj naj pa stori v tej zadevi? 1) Dokler se otrok ne zaveda zmožnosti za svobodo, mora pa učitelj s svojo svobodo za to porokovati. To se pa ne more zgoditi drugače, kakor s prisilenjem, akoravno ni to pravo ime, ker silenje ima učitelj le kot sredstvo, da s svojo svobodo, ki je že razvita, svobodi gojenca, ki še ni razvita, daje pravo mer in pravo hrano in jo pripelja na pravo mesto. Za to vplivanje pa rabimo ime „prisilenje“, a to prisilenje nastopi le tačas, kedar je samoveden upor. Kakor kol, kateri se daje mlademu drevescu, mu ne brani, da se po notranje samo razvija, marveč je le varuje poškodovanja, pospešuje ravno rast, tako je tudi s silenjem pri prvi otročji odgoji; to je potrebna podpora in dober kašipot za svobodo in pripomore k razvijanju, kakor materna roka detetu pri hoji. Prav prava zmedenost je to, ako pedagogi mislijo, da ni treba otroku postaviti družih mej od tistih, katere sam spoznava. Tako postopanje bi gotovo otroka naredilo nesvobodnega, pravega divjaka. Prav resnično piše o tem modri, ki pravi: Otrok se mora s silenjem odgojiti v svobodo, ves vtopljen v čutnost brez miru dirja sedaj za tem, sedaj za drugim vtisom, akoravno se včasih višej dvigne, zopet se zamota v čutni svet. Da se ne izcimi iz tega veternost ali slast za čutnost, mora ga terdna roka učitelja voditi in devati v prave meje, in odvrčevati od krivih potov, otrok se mora navaditi tega, kar je prav

in dobro, da poslednjič z veseljem dela, česar je od začetka delal le z nejevoljo, da mu postane živa potreba delati dobro.

2) Ta privaja k dobremu mora biti prosta vsega, kar bi zadrževalo razvoj svobode, posebno ne sme biti terdoserčna, „preveč stroga in „ostra, kajti omika ni omika, ako ni svobodnega ravnanja. Gojenec mora „samega sebe spoštovati, sramovati se sam pred sabo in pred božjim duhom, ki prebiva v njem, in ki daje pričevanje resnici in pravici. „Ako se otrok zmirom le boji, ako je vse dejanje in nehanje tako, da „vse veselje zgubi, potem ni mogoče, da bi se razvil v pravega človeka. Tako se izrejajo le ljudje, ki klečeplazijo pred mogočnimi, do „slabejših so pa prevzetni in ošabni, ker se ničesa družega niso naučili, „kakor služnosti, ker je njim smoter človeškega bivanja ta, ali drugim „služiti, ali druge pokoriti“. — Taka odgoja je bolj zanikavna, a tej se pridruži pozitivna.

3) Gojitelj bode odgajal v svobodo tako, a) da bode puščal gojencu prosto voljo, kedar bo spoznal, da se je sam odločil za dobro, in kedar ta samoodločba ne škoduje njemu, niti drugim, b) da ga napotuje na kerščansko pravičnost in na milost, ki najbolj pospešuje svobodo, tega ga bode skušal prepričati, c) da ne podučuje samo, temuč gojenca zbuja za tako dejanje, ki vodi svobodo v pravi tir. To se mora gojencu dejansko pokazati, na pr. kako more zatreti v sebi čutno slast, in ž njo združeno poželjivost, na pr. pri jedi in pijači, kako more storiti in opraviti tako delo mu zoperno, na pr. pri težki nalogi. Pokaže se mu tudi, kako vadi svobodo, da brez odlaganja na delo gre, na pr. da zjutraj vstane precej, ko se zbudi, da precej neha igrati, kedar mu je na delo iti, da zatare v sebi jezo, nevošljivost, dasiravno mu to težko stane. V samodelavnosti se bode vadil, ako bo kaj več storil, kakor mu je strogo zapovedano. O postnem času bode gojitelj opomnil, da post človeka vadi, da si sam prostovoljno kaj odreče in tako kroti poželjivost, o težkem delu bode priporočeval delavnost nasproti unemarnosti i. t. d. Kaj pa, treba je, da se gojencu vse to razloži, potem bo spoznal in cenil tako dejanje. Kedar pa se gojenec prepriča, da spolnovajè voljo Božjo raste v svobodi, potem je na pravem potu do popolne svobode.

Valentin Vodnik.

Horac brez Mecena bi patrona

Javalne do Kvebeka slovil:

Brez budil Sigmunda Zoïs Barona

Vodnik znan Slovencam bi ne bil.

Čbelica III, 51.

II. Ker je za cesarja Jožefa nastalo bilo več samostojnih duhovnij